

VEDA — NÁSTROJ BUDOVATEĽOV KOMUNIZMU

IGOR HRUŠOVSKÝ

XXII. sjazd KSSS bol sjazdom budovateľov komunistickej spoločnosti. Sjazd prijal nový, tretí program strany, právom nazvaný Komunistickým manifestom súčasnej epochy, vedecky zdôvodňujúcim plán vybudovania komunistickej spoločnosti v Sovietskom sväze v priebehu najbližších 20 rokov. Niet pochybností, že uskutočňovanie tohto programu bude nesmierne vplývať na robotnícku triedu v medzinárodnom meradle a urýchľovať pokrok ľudstva.

Delegáti sjazdu rokovali o základných problémoch výstavby komunizmu. Stredom pozornosti sjazdu bola otázka vybudovania materiálno-technickej základne komunizmu, ďalej otázka rozvoja komunistických spoločenských vzťahov a problémy komunistickej výchovy pracujúcich.

Vytvorenie materiálno-technickej základne komunizmu znamená: úplnú elektrifikáciu krajiny a na tomto základe zdokonalenie techniky, technológie a organizácie spoločenskej výroby vo všetkých odvetviach národného hospodárstva; komplexnú mechanizáciu výrobných postupov a ich stále úplnejšiu automatizáciu; široké uplatnenie chémie v národnom hospodárstve; všestranné rozvíjanie nových, ekonomicky efektívnych výrobných odvetví, nových druhov energie a materiálov; všestranné a racionálne využívanie prírodných materiálnych a pracovných zdrojov; organické spojenie vedy s výrobou a rýchle tempo vedeckého a technického pokroku; vysokú kultúrnu a technickú úroveň pracujúcich; výraznú prevahu v produktivite práce nad najvyspelejšími kapitalistickými krajinami, čo je hlavnou podmienkou víťazstva komunistického zriadenia.

*

V boji za víťazstvo komunizmu veda sa stáva čoraz mocnejším činiteľom. Práve preto je vede vyhradená v programe strany osobitná kapitola a sjazd venoval otázkam rozvoja vedy veľkú pozornosť. V programe sa hovorí: využitie vedy sa stáva rozhodujúcim činiteľom mohutného rastu výrobných síl spoločnosti. Doterajšie úspechy sovietskej vedy vo fyzike, chémii, biológii a ďalších oblastiach sú plodom úporného, systematického a cieľavedomého úsilia mnohých kolektívov vedeckých pracovníkov. Okrem toho sú aj výsledkom lepšej organizácie vedy a jej prístupnosti všetkým schopným členom spoločnosti. V neposlednom rade sú tiež

efektom nielen slobodnej práce, ale aj rozumu oslobodeného od deformujúceho vplyvu buržoáznych ideológií.

V zpráve o činnosti Ústredného výboru KSSS k XXII. sjazdu sa hovorí, že široko sú známe úspechy sovietskych vedcov v rozvoji fyziky, matematiky a kybernetiky, v konštrukcii rýchlych počítačích strojov, vo vypracovaní chemickej teórie refazových reakcií, v chémii polymérov, v biológii, v objavení a preskúmaní najväčších nálezísk užitočných nerastov, v rozvoji automatiky a telemekchaniky, rádiatechniky a elektroniky, hutníctve, strojárstve a iných vedných odboroch. Sovietski vedci pracujú na širokom fronte v odbore jedného z najzávažnejších problémov našej doby — na uskutočnení riadenej termonukleárnej reakcie. Práca sovietskych vedcov a ich medzinárodná spolupráca už získali uznanie na celom svete. Ďalšie rozvinutie termonukleárných výskumov v Sovietskom sväze prispeje k čo najrýchlejšiemu vyriešeniu úloh mierového využitia termonukleárnej energie pre blaho všetkého ľudstva.

Podľa slov prezidenta Akadémie vied SSSR akademika M. V. Keldyša veľké revolučné premeny uskutočnené stranou v období medzi XX. a XXII. sjazdom podmienili grandiózne úspechy, dosiahnuté sovietskou vedou a technikou v tomto období. Vypustenie prvých sovietskych umelých družíc Zeme roku 1957 bolo svetovým triumfom sovietskej vedy a techniky, ukazovateľom priemyselného i technického pokroku krajiny. Ďalšie rakety, potom kozmické rakety, fotografovanie odvrátenej strany Mesiaca, nesmrteľné hrdinské skutky J. A. Gagarina a G. S. Titova potvrdili nesporné svetové prvenstvo Sovietskeho sväzu v oblasti raketovej techniky a výskumu kozmu a dosvedčili vysokú úroveň rozvoja mnohých oblastí sovietskej vedy. Aj v mierovom využití atómovej energie sovietska veda zaujala vedúce postavenie. Dosvedčuje to prvá atómová elektráreň a atómový ťadoborec „Lenin“. Veľký význam majú aj úspechy dosiahnuté vo výskume fyziky elementárnych častíc.

Obrovské úspechy sovietskej prírodnej vedy, úspechy v rozhodujúcich odvetviach matematiky, fyziky, chémie a biológie a ich praktické uplatňovanie — to všetko postupne postavilo sovietsku vedu na popredné miesto vo svete.

Právom sa hovorí v novom programe strany, že ďalšie perspektívy pokroku vedy a techniky určujú v súčasnosti predovšetkým kľúčové odvetvia teoretických prírodných vied. Vysoká úroveň rozvoja matematiky, fyziky, chémie a biológie je nevyhnutnou podmienkou rozvoja a účinnosti technických, lekárskych, poľnohospodárskych a iných vied.

Nový program strany poukazuje aj na potrebu ďalšieho prehĺbenia spojenia vedy s praxou komunistickej výstavby a na nevyhnutnosť zlepšenia všetkých foriem organizácie, koordinácie a plánovania vedeckovýskumných prác. Vedecké ústavy musia svoju prácu zamerať a koordinovať v najdôležitejších oblastiach výskumu v súlade s plánmi rozvoja národného hospodárstva a kultúry. Hlavné úsilie vedy treba orientovať na rozhodujúce úseky a na generálne smery rozvoja vedy; treba tiež zabezpečovať čo najväčší predstih teoretických poznatkov pred potrebami spoločnosti.

Ako je známe, v súčasnej etape medzinárodného komunistického hnutia hlavným nebezpečenstvom je revizionizmus; v súvisi s tým treba povedať, že odrazom buržoázneho vplyvu na robotnícku triedu je sociáldemokratizmus v robotníckom hnutí. V Programe KSSS, ktorý schválil XXII. sjazd strany, sa hovorí, že revizionisti sú šíriteľmi buržoázno-reformistickej ideológie v komunistickom hnutí. Revizionizmus popiera základné poučky marxizmu-leninizmu, zastiera podstatný rozpor medzi kapitalizmom a socializmom, snaží sa rozkladať jednotu medzinárodného robotníckeho hnutia a zoslabovať mierový front.

Iným vážnym nebezpečenstvom v súčasnom období komunistického hnutia je dogmatizmus a sektárstvo, ktoré sú v hlbokom rozpore s tvorivým rozvíjaním revolučnej teórie, vedú k odtrhnutiu a izolácii komunistov od širokých mas, odsudzujú ich na pasívne vyčkávanie alebo ich podnecujú k ľavičiarskym dobrodružným akciám v revolučnom boji. XXII. sjazd podrobne a konkrétne ukázal, ako dogmatizmus a sektárstvo sú v prvom rade dôsledkom kultu osobnosti, ktorý brzdil rozvoj ideového života a tvorivú aktivitu pracujúcich.

V podmienkach kultu osobnosti neprejavovali ideologickí pracovníci väčšiu iniciatívu a preto stagnoval rozvoj marxisticko-leninskej teórie a mnohých odvetví spoločenských vied. L. F. Iljičov v diskusnom príspevku na sjazde hovoril, že v období kultu osobnosti sa po celé roky neobjavovali významnejšie práce z politickej ekonómie, filozofie alebo dejín.

Dogmatizmus sa vôbec vyznačuje iba znalosťou niekoľkých všeobecných a vytrhnutých téz, k tomu ešte metafyzicky traktovaných a len povrchným poznávaním konkrétnej protirečivej a vyvíjajúcej sa skutočnosti. Úryvkovité znalosti, neovládanie marxistickej dialektickej metódy je najčastejším prameňom zabsolutizovania určitých relatívnych, časove a miestne platných poznatkov.

V uplynulých rokoch sa aj u nás neraz ostro pranierovalo zaostávanie a stagnovanie spoločenských vied a pripisovalo sa to na vrub najmä nedostatočnej bojovnosti a neskúsenosti zväčša ešte mladých pracovníkov. Starší pracovníci mali síce väčšiu erudíciu, no marxistickú teóriu a metódu si vládali osvojovať — čo je pochopiteľné — len s väčšou námahou. Vlastné korene viaznutia spoločenských vied sa však nijako hlbšie neanalyzovali a nepoukazovalo sa na to, že hlbšou príčinou stagnovania bola atmosféra kultu osobnosti a dogmatizmu. Aj u nás sa v nedávnej minulosti za marxistickú vedu neraz vydávala holá metafyzika všakovo vyšperkovaná marxistickými termínmi a citátmi, pričom sa veľmi často zanedbával skutočne marxistický rozbor konkrétnych, protirečivých javov a neprizeralo sa dostatočne na zložité historické súvislosti.

Niet pochybností, že pri riešení nových otázok, ktoré sa neustále vynárajú z nášho kypiaceho života, treba vždy rešpektovať všeobecné a základné teoretické a metodologické smernice klasikov marxizmu-leninizmu a najpoprednejších osobností svetovej vedy a kultúry, no nestačí sa na ne obmedzovať. Obmedzovanie sa na výroky vynikajúcich osobností namiesto skutočnej tvorivej práce ešte pred nedávnom povážlivo hatilo iniciatívu viacerých pracovníkov spoločenských vied.

Pri riešení nových otázok, ktoré sa pred nami vynorujú z vyvíjajúcej sa skutočnosti, treba vychádzať z hlbkej materialisticko-dialektickej analýzy faktov.

Kto sa však nenaučil dostatočne prenikavo narábať marxistickou dialektickou metódou pri štúdiu skutočností, obyčajne sa uspokojuje holou „argumentáciou“ citátmi. To však, čo za stredoveku zdobilo scholastického učenca, nijako už nesluší tomu, kto chce byť marxistickým vedcom, t. zn. vedcom tvorivým par excellence.

Aj XXII. sjazd KSSS zdôraznil nutnosť rozvíjať marxisticko-leninskú náuku o nové závery, zovšeobecňujúce skúsenosti výstavby komunizmu. Podľa leninskej zásady jednoty teórie a praxe musí strana pokladať ochranu a tvorivé rozvíjanie marxizmu-leninizmu za svoju najpoprednejšiu povinnosť. Len pri vysokej teoretickej úrovni a náročnosti je marxisticko-leninská veda schopná umožňovať adekvátnu analýzu a zovšeobecňovanie významných konkrétnych otázok, ktoré vyvierajú z našej výstavby.

Hlboké teoretické rozpracúvanie konkrétnych otázok na poli spoločenských vied nevyhnutne a neobyčajne pozitívne vplýva na celý náš život, správne orientuje boj proti rôznym prežitkom, zaostalosti a nekultúrnosti. Význam marxistickej filozofie a spoločenských vied, význam rozpracúvania ich teoretickej a metodologickej bázy je nesmierny pre rozvoj opravdivej socialistickej kultúry a vzdelanosti, pre správnu orientáciu výučby na školách všetkých stupňov, pre formovanie našich budúcich generácií.

Každý výtvarník v poznávaní sveta je obyčajne sprevádzaný mnohými omylmi a chybami. Treba s nimi rátať a vždy si vyššie cení vedeckého pracovníka, ktorý sa usiluje dôjsť k novým pravdivým poznatkom, i keď sa na tejto ceste dopúšťa chýb, ako pracovníka, ktorý sa bojí prekážok pri riešení problémov a oddáva sa pasivite, alebo sa obmedzuje na parafrázovanie hotových poznatkov.

*

V úvodníku moskovskej Pravdy zo 17. novembra 1961 sa konštatuje, že sa navždy skoncovalo s dôsledkami kultu osobnosti a že strana pripravila priaznivé podmienky pre tvorivý rozvoj historických, filozofických, ekonomických a iných spoločenských vied. Strana vytyčuje spoločenským vedám veľmi vážne úlohy. Neustále rastie ich význam vo výstavbe komunizmu a pri výchove ľudí novej spoločnosti.

V zpráve k návrhu programu, ktorý predniesol na XXII. sjazde N. S. Chruščov sa hovorí, že stále viac vzrastá význam spoločenských vied pri štúdiu historického postupu ľudstva ku komunizmu, pri výskume procesov zrútenia kapitalizmu, pri vypracovaní vedeckých základov plánovitého riadenia rozvoja spoločnosti, hospodárskej a kultúrnej výstavby, pri utváraní materialistického svetonázoru ľudí, pri výchove človeka komunistickej spoločnosti v boji proti buržoáznej ideológii. V Programe KSSS schválenom XXII. sjazdom sa konkrétne napr. uvádza, že úlohou ekonomickej vedy je zovšeobecňovať nové javy v ekonomickom živote spoločnosti, rozpracúvať národohospodárske problémy, ktorých riešenie prispieva k úspešnej výstavbe komunizmu. Pozornosť ekonómov sa musí sústrediť na hľadanie spôsobov, ako čo najúčinnejšie využívať materiálne a pracovné zdroje v národnom hospodárstve a ako vypracovať najlepšie metódy plánovania a organizácie priemyselnej a poľnohospodárskej výroby a rozpracúvať zásady racionál-

neho rozmiestenia výrobných síl a technické a ekonomické problémy výstavby komunizmu.

V Programe KSSS sa okrem iného vyzdvihuje, že v tomto storočí búrlivého rozvoja vedy nadobúda veľkú aktuálnosť napr. rozpracovanie filozofických problémov prírodných vied.

Aj v ostatných spoločenských vedách treba skúmať a teoreticky zovšeobecňovať prax komunistickej výstavby, rozvíjať štúdium hlavných zákonitostí hospodárskeho, politického a kultúrneho rozvoja socializmu a jeho prerastanie do komunizmu a rozpracúvať problémy komunistickej výchovy.

XXII. sjazd isteže blahodarne ovplyvní aj tvorivý rozvoj spoločenských vied u nás. Isté skvalitnenie práce v oblasti spoločenských vied nastalo u nás po XX. sjazde. Zrači sa to tak vo vzostupe celkovej teoretickej a metodologickej úrovne, ako aj v konkrétnom riešení nastolovaných otázok. Naše spoločenskovedné pracovišká sa v podstate orientujú na nástojčivé otázky prechodu od socializmu ku komunizmu, na kľúčové úlohy, ktorých riešenie výdatne prispeje nášmu hospodárstvu a kultúre, i na základné otázky našich národných a kultúrnych dejín. Našej verejnosti sa v posledných rokoch pravidelne odovzdáva do rúk značný počet významných a vysoko hodnotných kolektívnych a monografických prác, ktoré sa svojou úrovňou a aktuálnosťou stávajú dôležitým prínosom a stimulom nášho kultúrneho života. Pozoruhodné výsledky bádateľskej práce na vytyčovaných úlohách prináša pravidelne aj 12 časopisov spoločenskovedných pracovišok našej Akadémie. Tieto časopisy prispievajú k intenzívnej výchove vedeckých kádrov, informujú zainteresovanú verejnosť o vedeckom živote na príslušnom úseku a glosujú výsledky vedeckej aktivity aj v zahraničí. Stručný prehľad o niektorých úspešných výsledkoch práce v oblasti našich spoločenských vied v posledných rokoch som už podal v 3. čísle lanského ročníka Otázok marxistickej filozofie.

V Programe KSSS sa hovorí, že štúdium problémov svetových dejín a súčasného svetového vývoja musí odhaľovať zákonitý proces postupu ľudstva ku komunizmu, zmenu pomeru síl v prospech socializmu, zostrenie všeobecnej krízy kapitalizmu, rozpad koloniálnej sústavy imperializmu a jeho následky a rozvoj národnooslobodzovacieho hnutia národov.

Pokiaľ ide o otázku národnooslobodzovacieho hnutia, o jej význame a nástojčivosti svedčí, že v Programe KSSS sa jej venovala osobitná kapitola. Okrem iného sa tu hovorí, že treba rozlišovať nacionalizmus utláčaných národov a nacionalizmus národov utláčajúcich. Nacionalizmus utláčaného národa má všeobecnodemokratickú náplň, zameranú proti utláčaniu, a komunisti ho podporujú, pretože ho v istej etape pokladajú za historicky oprávnený. Nacionalizmus utláčaného národa má však súčasne aj druhú stránku, ktorá je výrazom ideológie a záujmov reakčných vykorisťovateľských špičiek. Ďalej sa hovorí, že v súčasných podmienkach je národná buržoázia v koloniálnych, bývalých koloniálnych a závislých krajinách — ak nie je spätá s imperialistickými kruhmi — objektívne zainteresovaná na splnení hlavných úloh protimperialistickej a protifeudálnej revolúcie. Nie je teda ešte vyčerpaná jej pokroková úloha, jej schopnosť mať podiel na plnení

aktuálnych celonárodných úloh. Popritom treba vyzdvihnúť, že národom málo vyvinutých krajín sa otvárajú perspektívy pri vytváraní a rozvíjaní národno-demokratického štátu. Politickým základom takéhoto štátu je blok všetkých pokrokových a vlasteneckých síl, bojujúcich za úplnú národnú nezávislosť, za širokú demokraciu, za dovedenie protiimperialistickej, protifeudálnej, demokratickej revolúcie do konca.

*

XXII. sjazd KSSS venoval meritórnú pozornosť aj boju proti buržoáznej a antikomunistickej ideológii. Na sjazde sa hovorilo o tom, že hlavným ideovo-politickým nástrojom imperialismu je antikomunizmus, ktorého hlavným obsahom je ohováranie socialistického zriadenia, prekrúcanie politiky a cieľov komunistických strán a marxisticko-leninskej náuky. Sjazd ukladá práve spoločenským vedám odhaľovať korene a podstatu buržoáznych ideológií. Pravda, účinný boj proti nim možno viesť iba na základe ich podrobného, konkrétneho a prenikavého vedeckého rozboru a nie všeobecnými, i keď silnými frázami.

V súčasnosti zvlášť veľká pozornosť sa koncentruje na ideologické tendencie západonemeckej imperialistickej buržoázie, na antikomunistické prejavy západonemeckých revanšistov a neonacistov.

Keď skúmame zdroje týchto ideologických tendencií, nemôžeme nez badať, že myslenie a politická aktivita súčasnej západonemeckej monopolistickej buržoázie organicky nadväzuje na spoločenské sily, z ktorých skrsol hitlerovský nacizmus. Niektorí západonemeckí filozofi sa usilovne snažia oživiť nemeckú expanzívnu geopolitiku a propagujú atómovú vojnu. Je zaujímavé, že podľa stanoviska časti oficiálnych cirkevných kruhov Nemeckej spolkovej republiky použitie atómových zbraní nie je v rozpore s „mravným poriadkom“.

Niektorí dediči nacizmu v záujme účinnosti boja proti komunizmu snažia sa syntetizovať reakčné pangermánske tradície s kresťanskou ideológiou, pričom sa odvolávajú na odkaz stredovekej kresťansko-germánskej civilizácie. Konceptia kresťansko-germánskej civilizácie a ríše sa opiera o staro-nové tézy nadradenosti nemeckého národa nad ostatnými národmi a najmä slovanskými. Za tým účelom sa fabrikujú pseudovedecké „dôkazy“, ako o tom svedčí záplava publikácií napr. v oblasti tzv. „vedeckého výskumu východných krajín“. Tieto snahy podporujú aj predstavitelia západonemeckého sociáldemokratizmu a reformizmu, ktorí sa usilujú o tzv. „kresťanský socializmus“.

Ideologickou apologetikou súčasného západonemeckého kapitalizmu sú aj najnovšie odrody a varianty najmä tzv. Lebensphilosophie a existencializmu. Podľa stúpcov „filozofie života“ iba vojna reprezentuje skutočný život. Aj západonemeckí existencialisti filozoficky zdôvodňujú práve tie ideové momenty, ktoré zodpovedajú záujmom nemeckej monopolistickej buržoázie. Dokladom toho sú napr. veľmi popularizované náhľady existencialistu K. Jaspersa, podľa ktorého atómová pohroma je menším zlom ako prenikanie ideí komunizmu vo svete.

*

Program KSSS venoval význačnú pozornosť aj otázke zblížovania národov v priebehu rozvinutej výstavby komunizmu. Vedecky zdôvodnené zodpovedanie tejto otázky, ako ho uvádza Program KSSS, v osobitnom zreteli poskytuje principiálnu smernicu aj našim spoločenskovedným pracovníkám, pokiaľ ide o ďalšie rozvíjanie spolunažívania našich dvoch bratských národov, Čechov a Slovákov.

V zpráve o návrhu Programu KSSS, ktorú na sjazde predniesol N. S. Chruščov, sa hovorí, že v podmienkach socializmu vznikli a pôsobia dve navzájom späté pokrokové tendencie v národnostnej otázke. Po prvé, dochádza k búrlivému a všestrannému rozvíjaniu každého národa, rozširujú sa práva sväzových a autonómnych republík. Po druhé, pod zástavou proletárskeho internacionalizmu prebieha proces ešte väčšieho zblížovania socialistických národov, ešte viac sa zosilňuje ich vzájomné ovplyvňovanie a obohacovanie. V zpráve sa ďalej hovorí, že rozvinutá výstavba komunizmu je novou etapou v rozvoji národnostných vzťahov v SSSR.

Kľúčom k upevneniu spolupráce medzi národmi je predovšetkým správna hospodárska politika. Hospodárstvo každej sväzovej republiky sa bude i naďalej rozvíjať ako nedeliteľná súčasť jednotnej ekonomiky celého Sovietskeho sväzu. Hospodársky rozvoj každej sovietskej republiky je výsledkom bratskej spolupráce a vzájomnej pomoci všetkých sovietskych národov. V Programe KSSS sa doslova hovorí, že strana bude naďalej uskutočňovať politiku zabezpečujúcu skutočnú rovnosť všetkých národov a národností a bude pritom plne prihliadať na ich záujmy, zvlášť si bude všímať tie oblasti krajiny, ktoré potrebujú rýchlejší rozvoj.

Stať programu o úlohách strany v oblasti národnostných vzťahov je hlboko vedecky zdôvodnenou direktívou aj pre rozvoj našich spoločenských vied. Ako je známe, vo väčšine našich spoločenskovedných prác sa sústreďuje špecifická slovenská problematika. Rozumie sa, že zameranie na mnohé špecifické problémy Slovenska, ako napr. slovenské dejiny, dejiny a problémy slovenskej literatúry, slovenského jazyka, národopisu, hudby, divadla, výtvarného umenia atď. nijako nesmie znamenať sklzávanie na pozície nacionalizmu a upadanie do provincializmu. Nesmieme zabúdať, že socialistické národy si v procese svojho budovania a rozvoja vytvárajú nový národný charakter, ktorý odráža nové podmienky života ľudí.

V Programe KSSS sa hovorí, že historické skúsenosti rozvoja socialistických národov ukazujú, že národné formy neustávajú, ale sa menia, zdokonaľujú a navzájom sa zblížujú a zbavujú sa pritom všetkého zastaralého, všetkého, čo je v rozpore s novými životnými podmienkami. Rozvíja sa internacionálna kultúra, spoločná všetkým sovietskym národom; kultúry národov SSSR sa navzájom obohacujú. To vedie k utváraniu budúcej všeludskej kultúry komunistickej spoločnosti.

V zpráve k programu sa konštatuje, že strana bude i naďalej zabezpečovať slobodný rozvoj jazykov národov SSSR. Ich rozvoj však musí viesť nie k zosilneniu nacionálnych priehrad, ale k zblíženiu národov. Nemožno nevidieť rastúce úsilie neruských národov naučiť sa ruštinu, ktorá sa stala v skutočnosti druhým materinským jazykom národov SSSR, prostriedkom ich medzinárodného styku, prístupnenia kultúrnych hodnôt všetkých národov SSSR i svetovej kultúry pre každý národ a každú národnosť.

V zpráve o činnosti Ústredného výboru KSSS XXII. sjazdu sa hovorí, že za šesťročné obdobie, ktoré uplynulo v živote strany od XX. sjazdu, sa vyriešili mnohé veľké otázky budovania komunizmu i aktuálne problémy medzinárodného oslobodzovacieho hnutia. Z týchto otázok, ktorých riešenie znamená významný prínos do pokladnice vedeckého komunizmu, uvedieme teraz v krátkosti dôležité teoretické uzávery o diktatúre proletariátu v súčasných podmienkach a o odumieraní štátu. V Programe KSSS sa hovorí, že diktatúra proletariátu, zrodená socialistickou revolúciou, zohrala svetodejinnú úlohu a zabezpečila víťazstvo socializmu v SSSR. V procese budovania socializmu sa však zároveň sama zmenila. Po likvidácii vykorisťovateľských tried odumrela funkcia potlačania ich odporu. Všeobecne sa rozvinuli hlavné funkcie socialistického štátu — hospodársko-organizačná a kultúrno-výchovná. Socialistický štát vstúpil do nového vývinového obdobia. Začal sa proces prerastania štátu do všeludovej organizácie pracujúcich v socialistickej spoločnosti. Proletárska demokracia sa čoraz viac mení na všeludovú socialistickú demokraciu. Z nástroja triednej nadvlády sa štát postupne stáva orgánom stelesňujúcim vôľu všetkého ľudu. V programe sa hovorí, že štát ako všeludová organizácia zostane až do úplného víťazstva komunizmu. Okrem iných úloh je povolaný organizovať budovanie materiálno-technickej základne komunizmu a pretvárať socialistické vzťahy na komunistické. Robotnícka trieda má aj pri prechode ku komunizmu vedúcu úlohu v spoločnosti. Táto úloha jej pripadá preto, že je najpokrokovejšou, najorganizovanejšou triedou, spojenou so strojovou priemyselnou výrobou a že je najdôležitejším nositeľom komunistických ideálov. Úloha robotníckej triedy ako vodkyne spoločnosti bude dovŕšená, až sa dobuduje komunizmus.

Rozvinutie teórie o štáte v Programe KSSS má mimoriadny význam, lebo konkrétne ukazuje, že proces odumierania štátu sa bude diať jeho širokou demokratizáciou, postupnou premenou štátneho riadenia na komunistickú samosprávu. Štát odumrie až s vybudovaním rozvinutej komunistickej spoločnosti v SSSR a za podmienky, že socializmus zvíťazil v medzinárodnom meradle.

V rezolúcii XXII. sjazdu KSSS sa vysoko vyzdvihuje význam ideologickej práce pri riešení úloh komunistickej výstavby. Musí napomáhať rast politickej a pracovnej aktivity a komunistickej uvedomelosti sovietskych ľudí. Program KSSS výslovne upozorňuje na to, že čím vyššie je uvedenie členov spoločnosti, tým plnšie a v širšej miere sa rozvíja ich tvorivá aktivita pri budovaní materiálno-technickej základne komunizmu, pri rozvíjaní komunistických foriem práce a nových vzťahov medzi ľuďmi a teda tým rýchlejšie a úspešnejšie sa plnia úlohy výstavby komunizmu. Program KSSS apeluje na pracovníkov spoločenských vied, ktorí vytvárajú teoretické podklady riadenia rozvoja spoločnosti, aby intenzívne rozvíjali výskumnú a bádateľskú prácu.

V Komunistickej strane Sovietskeho sväzu plne zvíťazil politický kurz XX. sjazdu strany, ktorý odhalil široké priestory pre tvorivú aktivitu nás. V dôsledku toho strana ešte pevnejšie upevnila svoje spojenie s ľuďom.

Komunistická strana Sovietskeho sväzu zaujíma zvláštne miesto uprostred všetkých komunistických a robotníckych strán na svete. Je to tak preto, že Sovietsky sväz je hlavnou silou našej doby, epochy socializmu a komunizmu a hlavnou zárukou bezpečnosti všetkých socialistických krajín.

HLAVNOU POLITICKOU A IDEOLOGICKOU ZBRAŇOU, KTORÚ MEDZINÁRODNÁ REAKCIA A ZVÝŠKY VNÚTORŇÝCH REAKČNÝCH SÍL POUŽÍVAJÚ PROTI JEDNOTE SOCIALISTICKÝCH KRAJÍN, JE NACIONALIZMUS. PREJAVY NACIONALIZMU A NÁRODNOSTNEJ OBMEDZENOSTI NEMIZNÚ AUTOMATICKY, S NASTOLENÍM SOCIALISTICKÉHO ZRIADENIA. NÁRODNOSTNÉ PREDISUDKY A ZVÝŠKY BÝVALÝCH NÁRODNOSTNÝCH NESVÁROV, TO JE OBLASŤ, KDE ODPOR PROTI SPOLOČENSKÉMU POKROKU MÔŽE BYŤ NAJDLHŠÍ, NAJÚPORNEJŠÍ, NAJZŮRIVEJŠÍ A NAJRAFINOVANEJŠÍ.

PROGRAM KSSS